

BİLGİ NOTU (Yeni NAFTA Anlaşması)

Kanada tarafından CUSMA, ABD tarafından USMCA ve Meksika tarafından T-MEC olarak adlandırılan yeni NAFTA Anlaşması (**Canada-United States-Mexico Agreement-CUSMA**), 01/07/2020 tarihinde yürürlüğe girmiş olup, yeni anlaşmanın NAFTA'da yaptığı belli başlı değişiklikler aşağıda sıralanmaktadır:

- NAFTA'da **otomobillerin** gümrük vergisinden muaf tutulması için %62,5'inin Kuzey Amerika'da üretilmiş olması gerekirken, CUSMA'da bu oran **%75'e çıkarılmış** ve en az %40'ının (*%30'la başlayıp, 2023'e kadar aşamalı olarak %40'a çıkması tasarlanmıştır*) **saatlik ücreti 16 ABD Doların üzerinde işçi istihdam eden tesislerde üretilmesi** ve **otomobillerde kullanılan çelik ve alüminyumun asgari %70'inin Kuzey Amerika menşeli olması** zorunluluğu getirilmiştir. Çeliğin metalürjik rafinerisinde kullanılan katkılarda menşe şartı aranmamasına karar verilmiştir. Ucuz işçilik avantajı nedeniyle Meksika'yı hedefleyen bu değişiklik, Kanada bakımından herhangi bir dezavantaj yaratmamaktadır. Ayrıca, ABD tarafından, **Kanada'dan ithal edilen araç kotası 1,8 milyon adetten 2,6 milyona, yedek parça kotası ise 32,4 milyar ABD Dolarına yükseltilmiştir.**
- NAFTA'da **süt ve süt ürünleri** konusunda taviz verilmemişken, CUSMA'da Kanada, AB ile imzaladığı CETA ve Pasifik ülkeleriyle imzaladığı CP-TPP Anlaşması kapsamında verdiği tavize denk miktarda **ABD'li süt ve süt ürünü üreticilerine taviz vermeyi taahhüt etmiştir.** Söz konusu taviz kapsamında **ABD'li üreticilere, 16 milyar ABD Doları değerindeki Kanada pazarından %3,59'a tekabül eden yaklaşık 575 milyon ABD Doları değerinde** (ortalama 300-400 çiftliğin süt üretim miktarı kadar) **tarife kontenjanı** verilmesi kararlaştırılmıştır. Kontenjan kapsamı ürünlerin ithalatından "0" veya çok düşük gümrük vergisi alınırken, kontenjan üstü ithalattan ortalama **%246-300 arasında gümrük vergisi** tahsiline devam edilecektir. Kanada Federal Hükümeti tarafından, süt ve süt ürünü üreticilerinin yeni anlaşmadan kaynaklı zararlarının tamamının tazmin edileceği açıklanmıştır. (*Kanada'da, 1960'lardan bu yana, süt ve süt ürünleri, tavuk ve yumurtada, üretim limiti, fiyat tespiti ve ithalat kısıtı bazlı tedarik yönetim sistemi uygulamakta olup, serbest rekabetin olmadığı ve maliyetin tamamının tüketiciye yüklendiği bahse konu sistemde yaklaşık 16.000 kota sahibi üretici bulunmakta ve yeni üreticilerin piyasaya girişine izin verilmemektedir. Alınıp satılabilen üretici kotalarının piyasa değerinin 32 milyar ABD Dolarının üzerinde olduğu hesaplanmaktadır. Bu sistemi uygulayan G-7 üyesi tek ülke Kanada'dır. Manitoba Üniversitesi tarafından yapılan bir araştırmaya göre serbest piyasa olmaması sebebiyle sistemin tüketiciye ilave maliyeti, yıllık bazda 339 Dolarla 554 Dolar arasında değişmektedir.*)
- **CUSMA** kapsamında **ABD'nin Kanada'ya 27.000 metrik ton olan tavuk ihracatı kotası 57.000 metrik tona çıkarılmış, yumurta kotası da 10.000 düzine artırılmıştır.** Ayrıca, ABD'nin Kanada'yı muhatap CUSMA'ya ek mektubunda, daha önce iki kez ABD'nin DTÖ'ye şikayet ettiği British Columbia Eyaleti'nin kendi şaraplarına yaptığı tercihli muameleye (*raflarda yalnızca yerli şarap bulundurulması, ithal şarapların ayrı dolaplarda tutulması uygulaması*) son verilmesi istenilmiş ve Kanada da bu uygulamanın sonlandırılacağını beyan etmiş ancak istişarelerden

herhangi bir sonuç alınamamıştır. Bu çerçevede, ABD tarafından Kanada'nın söz konusu uygulamasının "**GATT 1994-Article III:4**" düzenlemesine aykırılığı iddiası ile **Dünya Ticaret Örgütü (WTO) Anlaşmazlıkların Halli Organı (Dispute Settlement Body-DSB)** nezdinde dava açılmış (**DS531: Canada — Measures Governing the Sale of Wine in Grocery Stores-second complaint**); 20 Temmuz 2018 tarihinde DSB Paneli kurulmuş; akabinde ise süreç ilerlememiştir.

- NAFTA'nın 11, 19 ve 20'nci bölümlerinde, firma veya Hükümetler arasındaki anlaşmazlıkların, iki ülke uzmanlarının yer aldığı panellerle çözülebileceği hükme bağlanmışken; **CUSMA'da** 19'uncu bölüm 10'uncu bölümde aynen korunmuş ve ayrıca **Hükümetlere, CUSMA'ya aykırı olduğu düşünülen yerel kararlara ilişkin ihtilafları çözme yetkisi verilmiştir**. Kanada bakımından en önemli kazanç olarak gösterilen 19'uncu bölüm hükümlerinin muhafaza edilmesi ile, yerel mahkeme kararı niteliğinde olan ve temyize gidilemeyen, bu itibarla da CUSMA Panel kararları iki ülke arasındaki anti-damping ve sübvansiyon ihtilaflarının çözümünde bağlayıcı olmaya devam edecektir. Öte yandan, **CUSMA'da "devletlerarası anlaşmazlıkların halli"** mekanizması güçlendirilmiş, yapılan tadille, ihtilaf halinde üç ülkeden birinin re'sen tahkim paneli kurulmasını engellemesinin önüne geçilmiştir.
- CUSMA ile NAFTA'nın 605'inci maddesi olan "**oranlılık maddesi**" kaldırılmıştır. (*Mezkur madde uyarınca, ABD'nin arz güvenliğini teminen Kanada'nın iç piyasaya verdiği enerji miktarını azaltmadan ABD'ye ihracatı azaltması mümkün değildir. Söz konusu madde bugüne kadar Kanada'nın egemenliğine zarar verdiği iddiasıyla eleştiri konusu olmuştur.*) Bu değişiklik sonrasında, Kanada'nın ABD dışı pazarlara ihracat yapabilme olasılığı artmıştır. Ayrıca **ham petrol sevkiyatının kolaylaştırılması için kullanılan seyreltici menşeinin, madde toplamının %40'ını aşmadığı takdirde dikkate alınmaması kararlaştırılmıştır**. Bu da sevkiyat ve işlem kolaylığı getirmiştir.
- NAFTA kapsamında **gümrüksüz posta/kargo gönderimlerinde** 20 Dolar olarak belirlenen üst sınır, CUSMA ile 150 Dolara çıkarılmıştır. Bununla birlikte, 40 Doların üzerindeki mallardan HST olarak adlandırılan %12,25'lik tüketim vergisi alınması kararlaştırılmıştır.
- ABD'nin talebi doğrultusunda CUSMA'ya eklenen bir madde ile taraflar döviz kurlarını manipüle etmemeyi ve ticari avantaj yakalamak amacıyla devalüasyona yönelik herhangi bir taktik uygulamamayı taahhüt etmiştir.
- Kanada'nın talebi doğrultusunda, NAFTA'daki "**Kültürel Endüstriler Muafiyeti**" maddesi CUSM'da muhafaza edilmiştir.
- Kanada'nın AB ile imzaladığı CETA'da "**Kamu Alımları**" en önemli bölümlerden biri olmasına karşın, CUSMA'da bu konuda herhangi bir hüküm bulunmamakta olup ABD ile ilişkilerde WTO mevzuatı, Meksika ile ilişkilerde ise CP-TPP'nin ilgili maddeleri uygulanmaya devam edilecektir.
- NAFTA süreli bir anlaşma olmamasına rağmen, **CUSMA'nın 16 yıl sonra sona ereceği ve tarafların mutabakat sağlaması halinde 10 yıl uzatılabileceği, ayrıca her 6 yılda bir gözden geçirileceği** hükme bağlanmıştır.

- ABD'nin talebi doğrultusunda **CUSMA'ya eklenen 32.10 no.lu bölüm** ile Kanada'nın **"piyasa ekonomisi olmayan"** bir ülke ile ticaret anlaşması müzakerelerine başlamadan **90 gün önce ABD'ye bildirimde bulunması** gerekmekte olup ilgili hüküm uyarınca **ABD'nin, CUSMA'yı tek taraflı olarak feshetme hakkı bulunmaktadır.**
- CUSMA uyarınca, **ABD'nin bir ticaret politikası önlemi getirmeden 60 gün önce Kanada'ya bildirmesi ve bu süre boyunca karşılıklı danışmaya gitmesi** gerekmektedir. Bu durumda, Kanada'nın karşı önlem getirme hakkı bulunduğu hüküm altına alınmıştır.
- **Meksika'da mukim herhangi bir üretim tesisinde "işçilerin örgütlenme özgürlüğü ve toplu sözleşme hakkı ihlali" yapılması halinde,** ilgili işletmeden **ithalata hızlı bir şekilde ceza uygulanması** mümkün hale getirilmiştir. Ayrıca, işçi haklarıyla ilgili ihlallerde, "sürekli ve tekrar eden eylem" şartının aranmaması ve ihlal olup olmadığını ispatlama yükümlülüğünün, iddia sahibi yerine ihlalle suçlanan otoriteye ait olması kararlaştırılmıştır.
- CUSMA'ya eklenen yeni madde ile ABD-Kanada-Meksika'nın kendi aralarındaki ticarete, iç onay sürecini tamamlamış oldukları "çevre" ile ilgili çok taraflı anlaşmalara da uygun hareket edilmesi taahhüt edilmiştir.

ANLAŞMA METNİ: <https://www.international.gc.ca/trade-commerce/trade-agreements-accords-commerciaux/agr-acc/cusma-aceum/text-texte/toc-tdm.aspx?lang=eng>